

Werner Mücher

De rechtvaardige zal door zijn geloof leven!

Inleiding tot de profeet Habakuk

Woord vooraf

De tijd waarin Habakuk leefde en werkte, wordt in dit boek niet vermeld. Sommigen denken dat hij profeteerde tijdens het leven van de goddeloze koning Manasse en zij rekenen hem tot de profeten die in 2 Koningen 21:10-16 en 2 Kronieken 33:10 worden genoemd. Het bijzondere van dit boekje is dat het niet zozeer een boodschap tot het volk bevat, als wel de gebeden van Habakuk zelf en de antwoorden die God hem gaf.

jaren	koning/gebeurtenis	<i>regeringstijd</i>
697–642	Manasse	55 jaar
642–640	Amon	2 jaar
640–609	Josia	31 jaar
609	Joachaz	3 maanden
609–598	Jojakim (Eljakim)	11 jaar

Bovendien verschaft het inzicht in de noden en ervaringen van een profeet – meer dan de andere auteurs van de zgn. kleine profeten dat doen. In dit opzicht lijkt het op het boek Jeremia, hoewel dat natuurlijk veel langer is. Een heel

bekend vers is Habakuk 2:4, waar staat: *'De rechtvaardige zal door zijn geloof leven'*. Dit vers wordt driemaal aangehaald in het Nieuwe Testament (Rom. 1:17; Gal. 3:11; Hebr. 10:38).

De naam Habakuk betekent volgens sommigen 'omhelzen', of 'de omhelzende' – vandaar ook 'degene die troost', of 'die vertroost wordt'. Habakuk citeert regelmatig verzen uit eerdere boeken van het Oude Testament, vooral in hoofdstuk 3. Het blijkt dat hij zijn Bijbel goed kende!

Indeling van het boek

1. Opschrift: klacht van de profeet over de treurige toestanden onder Gods volk in die tijd (1:1-4).
2. Aankondiging van het komende strafgericht: beschrijving van de optrekkende vreselijke vijand (1:5-11).
3. Verwijtende vraag van de profeet die hij richt tot God, waarom Hij het vreselijke optreden van de vijand toelaat (1:12-17).
4. Habakuk wil wachten op het antwoord dat God zal geven op de bezwaren die hij heeft geuit, en hij krijgt dat ook (2:1-4).
5. De eigenlijke openbaring van Godswege over de opgeblazen veroveraar, in een vijfvoudig 'Wee hem' (2:5-20).
6. De weerklank die Gods openbaring vindt in de ziel van de profeet:
 - (a) een lied over de verschijning van de Heer ten oordeel (3:1-15);
 - (b) de vreeswekkende maar tevens bemoedigende uitwerking van deze verschijning op de profeet zelf (3:16-19).

De toestand van het volk en Gods antwoord

Habakuk heeft zijn nood kennelijk langere tijd voor Gods aangezicht neergelegd. Hij zag vreselijke dingen onder het volk gebeuren: er was geweld en afval van God. Hierop volgde onheil, ellende en vernieling. Er was ook twist en tweedracht. Men sloeg geen acht op Gods Woord en de wet werd veracht; het was slecht gesteld met de rechtspraak. Habakuk begreep niet waarom God niet ingreep en hem geen antwoord gaf op zijn vele gebeden. Hij maakte God zelfs verwijten.

Het was een onderdeel van Gods weg met Habakuk, dat Hij hem niet direct antwoordde. Ook voor ons is het niet altijd eenvoudig, wanneer God wacht met de verhoring van onze gebeden. Maar we mogen weten dat Hij Zijn wijze bedoelingen daarmee heeft. Gods tijd is niet altijd onze tijd, en Zijn wegen en gedachten zijn hoger dan die van ons (vgl. Jes. 55:8-9). Hij bepaalt zowel het tijdstip van het antwoord als van de vervulling van de aangekondigde gebeurtenissen. De beslissende vraag bij het bidden is de vraag naar ons *geloof*. Vertrouwen we dat God ons op de juiste tijd zal antwoorden, en dat Hij met alles Zijn wijze bedoelingen heeft?

Het probleem van het ongelof wordt direct bij het begin van het goddelijke antwoord aangeroerd: *'Ziet onder de heidenen en let op, en verbaast u, ontzet u, want Ik doe een werk in uw dagen dat u niet zou geloven, wanneer het verteld wordt'* (1:5). Wij leren hieruit drie dingen:

- (a) Gods wijsheid moet ons tot verwondering brengen;
- (b) God doet Zijn werk, ook als het voor onze ogen verborgen is;
- (c) wij reageren vaak ongelovig.

Enkele eeuwen later hield Paulus, de grote apostel van de volken, dit vers uit Habakuk voor aan ongelovige Joden in Klein-Azië. We krijgen de indruk dat hij daarbij niet slechts dacht aan de verwoesting van Jeruzalem, maar ook aan het machtige werk van God met het oog op de bekering van de heidenen (Hand. 13:38-41). Concreet gaat het hier in Habakuk echter om het feit dat God de wereldmacht Assyrië zou aflösen door een nieuwe wereldmacht, namelijk de Chaldeeën, d.i. Babylonie. De Assyriërs hadden de stammen van het noordelijke rijk al in gevangenschap gevoerd, en er bestond dus gegronde angst dat zij ook de stammen van het zuidelijke rijk in ballingschap zouden voeren. Tijdens de regering van Hizkia waren ze al gekomen en wilden ze Juda en Jeruzalem veroveren (Jes.

36-38). Maar nee, God zou nu de Chaldeeën¹ verwekken en zij zouden Assyrië vernietigend verslaan en ten slotte door God als tuchtroede worden gebruikt voor het zuidelijke rijk.

Dan geeft God in Habakuk 1:6-11 een beknopte beschrijving van deze vijand:

1. hij is grimmig en onstuimig en neemt in bezit wat hem niet toebehoort;
2. het is een schrikkelijk en vreselijk volk, het neemt het recht in eigen handen;
3. het zijn ongelooflijk snelle veroveraars;
4. de vijand komt om geweld te bedrijven en hij maakt veel gevangenen;
5. hij veracht koningen en machthebbers en gebruikt bijzonder strategische technieken;
6. hij maakt zichzelf schuldig en verheft zijn eigen kracht tot afgod.

Habakuks reactie

Na de aankondiging van de komst van deze verschrikkelijke vijand, wendt de profeet zich in de verzen 12-17 tot God, die hij aanspreekt met de woorden: '*HERE, mijn God, mijn Heilige*'. Hij weet dat God ook in het oordeel genade zal bewijzen, zodat niet het hele volk zal omkomen. Maar God zal hen tuchtigen.

Toch stelt hij God de vraag waarom Hij de plunderaars laat begaan en zwijgt, wanneer de goddeloze Chaldeeën hem verslinden die rechtvaardiger is dan zij (Juda). Kan God zwijgend toezien, wanneer de vijand het volk als vissen verzamelt in zijn net en hij voortdurend volken doodt zonder mededogen?

¹ 'Chaldea' is de naam van het zuidelijke deel van Babylonië. Het gebruik van deze naam in de Schrift maakt echter duidelijk dat hiermee de bewoners van heel Babylonië worden bedoeld. Dat geldt in het bijzonder voor de boeken Jesaja, Jeremia en Ezechiël.

God geeft opnieuw antwoord

Nu wacht Habakuk gespannen af wat God hem zal antwoorden. Hij vergelijkt zijn verwachtingsvolle gedrag met dat van een wachter, die op zijn wachttorens gaat staan (2:1). Habakuk wacht niet tevergeefs. God geeft hem spoedig antwoord (2:2-20), en Hij roept hem ertoe op het gezicht duidelijk op tafels op te schrijven, opdat men het in het voorbijlopen zal kunnen lezen.²

Het visioen heeft betrekking op de toekomst; maar als het uitblijft tot de bestemde tijd, moet de profeet het toch volhardend verwachten. Het zinsdeel 'want komen zal het gewis; uitblijven zal het niet', wordt door de schrijver van Hebreëen onder de leiding van Gods Geest toegepast op de komst van *Christus*: '*Hij die komt, zal komen en niet uitblijven*' (Hebr. 10:37). Dat bepaalt ons erbij, dat we de Heer Jezus dagelijks moeten verwachten.

In vers 4 – dat zeker het bekendste vers van deze kleine profeet is – plaatst God de ootmoedige rechtvaardige tegenover de hoogmoedige tegenstander en zegt van hem: '*(...) maar de rechtvaardige zal door zijn geloof leven*'. Dat is het geheim van de rechtvaardige: hij leeft door het geloof, door zijn vertrouwen op God. Ondanks het verval onder Gods volk en het oordeel dat dreigt te worden uitgevoerd door een volk dat nog méér verdorven is, vervolgt de rechtvaardige zijn weg en leeft hij door geloof. Hij vertrouwt erop dat de dingen God niet uit de hand lopen en dat Hij Zijn volk op Zijn tijd zal tuchtigen. Hij weet tevens dat God de vijand, die Hij voor dit gericht en voor de tuchtiging gebruikt, uiteindelijk ook zal oordelen.

² Het lezen in het voorbijlopen betekent dat de tekst zo duidelijk is opgeschreven, dat men die in het voorbijgaan kan lezen wanneer de boodschap aan anderen wordt verkondigd. Het Woord van God moet steeds verder worden verbreid en worden doorgegeven aan degenen die wij op onze weg ontmoeten.

De rechtvaardige zal door zijn geloof leven

Deze belangrijke uitspraak wordt driemaal aangehaald in het Nieuwe Testament:

1. In Romeinen 1:17 gebruikt Paulus dit vers om te bewijzen dat de *rechtvaardiging* alleen plaatsvindt door het geloof, d.w.z. op de grondslag van het geloof.
2. In Galaten 3:11 onderstreept de apostel met dit citaat de grote tegenstelling tussen *geloof* en *werken*.
3. In Hebreeën 10:38 ligt de nadruk op het *leven* van de gelovige. Dit vormt de inleiding tot de galerij van geloofshelden, de wolk van getuigen in Hebreeën 11.

Habakuk 2:4 is een kostbaar kleinood en het is ook voor ons een echte hulp in het geloofsleven.

Aankondiging van het gericht over de Chaldeeën

In het resterende gedeelte van hoofdstuk 2 zien we hoe God een vijfvoudig 'Wee!' uitroept over het Babylonische wereldrijk. Samenvattend gaat het om de volgende boosheden:

- (a) roofzucht en plundering (vs. 6-8);
- (b) verlangen door geweld en list de eigen dynastie (het koningshuis) te versterken (vs. 9-11);
- (c) bouwen met geweld en onrecht (vs. 12-14);
- (d) slechte, wrede mishandeling van onderworpen volken (vs. 15-17);
- (e) afgodendienst (vs. 18-20).

De beschrijving in vers 15 begint met alcoholisme en ze eindigt met afgodendienst. Het is niet toevallig dat in de nacht waarin Babylon werd ingenomen, koning Belsassar met zijn gemalinnen en bijvrouwen luidruchtig feest vierde en de afgoden eerde: *'Koning Belsassar richtte een grote maaltijd aan voor zijn machthebbers, duizend in getal; en in tegenwoordigheid van die duizend was hij aan het wijndrinken. Belsassar beval bij het genot van de wijn, dat men het gouden en zilveren gerei zou brengen, dat zijn vader Nebukadnessar uit de tempel*

te Jeruzalem had weggevoerd, opdat de koning en zijn machthebbers, zijn gemalinnen en zijn bijvrouwen daaruit zouden drinken. Daarop bracht men het gouden gerei dat uit de tempel, het huis Gods te Jeruzalem, was weggevoerd, en de koning en zijn machthebbers, zijn gemalinnen en zijn bijvrouwen, dronken daaruit; zij dronken wijn en roemden de goden van goud en zilver, koper, ijzer, hout en steen' (Dan. 5:1-4). Hier in Habakuk 2 krijgen we ook een duidelijke indruk van de slechte moraal van deze vijand van Gods volk.

Tegelijkertijd is deze beschrijving ook een profetie, die niet slechts de definitieve ondergang van het Babylonische wereldrijk aankondigt maar ook de ondergang van de wereldmachten in de eindtijd, voorafgaand aan de oprichting van het Vrederijk. Dat kunnen we o.a. opmaken uit de toevoeging in vers 14: *'Want de aarde zal vol worden van de kennis van de heerlijkheid van de Here, zoals de wateren die de bodem van de zee bedekken'*. Soortgelijke bewoordingen vinden we in Jesaja 11:9. Wat een zegen zal dit zijn voor de hele aarde! Het grootste deel van de mensheid verkeert nu in de ban van valse godsdiensten, en van degenen die zich christenen noemen en die God zouden kunnen kennen hebben weinig een levende band met Jezus Christus als Heiland en Heer. In het komende Vrederijk zal er echter een overweldigende kennis zijn van de heerlijkheid van God. Het gezicht dat God aan Habakuk heeft gegeven, eindigt met de verheven woorden: *'Maar de Here is in Zijn heilige tempel. Zwijs voor Hem, heel de aarde!'*

Nieuw en afsluitend gebed

Nu vinden we Habakuks reactie op de beide mededelingen van Gods kant in hoofdstuk 1:5-11 en 2:2-20. Wij kunnen dit derde en laatste hoofdstuk van de profeet Habakuk als volgt indelen:

- (a) opschrift (vs. 1);
- (b) gebed om Gods barmhartigheid bij de uitoefening van Zijn toorn (vs. 2);
- (c) Gods verschijning in majesteit (vs. 3-15);
- (d) de vrucht van het geloof die daaruit voortkomt (vs. 16-19).

Habakuk vraagt God in zijn gebed – dat de vorm van een psalm heeft en dat ook met instrumentale begeleiding in het openbaar moest worden gezongen –, of Hij Zijn werk wil doen herleven en in de toorn aan ontfermen wil denken. Hij ziet hoe God om zo te zeggen nog een keer voor Zijn volk tussenbeide treedt en in

wonderbare heerlijkheid verschijnt, zoals dat ook destijds bij de uittocht uit Egypte gebeurde. Mogelijk heeft Habakuk daarbij aan de woorden van Deuteronomium 33:2 gedacht: *'De Here is gekomen van Sinai en over hen opgegaan uit Seir; Hij is in lichtglans verschenen van het gebergte Paran en gekomen uit het midden van heilige tienduizenden'*. Hoe belangrijk is het ook voor ons om zulke momenten te kennen, waarbij wij diep onder de indruk zijn van Gods grootheid en macht.

Maar hier komt Hij om te oordelen. De beschrijving van het gericht vindt zijn hoogtepunt in vers 12: *'In gramschap doorschrijdt U de aarde, in toorn dorst U de volken'*. Dat heeft allereerst betrekking op de toenmalige gebeurtenissen, zoals het oordeel over Juda en later over Babylonië. Toch kunnen we hier ook een verwijzing zien naar het geweldige handelen van God in de eindtijd met het oog op de oprichting van het Vrederijk, door middel van de verschijning van de Heer Jezus als Rechter van heel de aarde.

In dit licht kunnen we dan ook de andere kant van de oordelen zien. Christus komt niet alleen om de volken te oordelen, maar tevens om Zijn eigen volk te verlossen en de weg te banen voor Zijn heerschappij. Gods Gezalfde (Hebr. *Messias*, Gr. *Christus*) zal Koning over Sion zijn en van Jeruzalem uit over de hele aarde regeren (vs. 13a). Een onderdeel van de definitieve bevrijding van het volk Israël is de verbrijzeling van 'het hoofd van het huis van de goddeloze' (vs. 13b-14), wat wellicht een verwijzing is naar de antichrist, die in 2 Tessalonicenzen 2:8 de 'wetteloze' wordt genoemd. Ook zijn helpers zullen omkomen.

Slotwoord

Nu spreekt Habakuk nog een keer over zijn gevoelens: hij beefde en sidderde bij het horen van deze dingen (3:16). Het staat hem levendig voor ogen wat de gevolgen zijn van alle vreselijke oordelen, van al dit leed. Ook weet hij dat er opnieuw een tijd zal komen waarin God geen zegen geeft. Dan zullen er geen vijgen, geen druiven, geen olijven, geen koren, schapen noch runderen zijn: totale armoede en hongersnood. Toch weet hij dat er in die tijd van grote verdrukking een uitweg zal zijn. God heeft altijd een pad voor hen die Hem vrezen en die op Hem vertrouwen, ja, die door hun geloof leven (2:4).

In dit geloofsvertrouwen kan hij zich boven alle moeilijkheden plaatsen en zich op het hoogste richten wat een rechtvaardige kan doen: *'(...) nochtans zal ik juichen in de Here, jubelen in de God van mijn heil'* (3:18). Een ongekende blijdschap vervult zijn hart. Hij weet ook dat de Here zijn kracht is, en dat Hij hem op de hoogten van de gemeenschap met Hemzelf en van de overwinning zal doen treden. Hij vergelijkt zijn gang met de lichte tred van de hinden, die alle hindernissen zonder moeite overwinnen. Habakuk stemt zo van harte in met de woorden van David, die eeuwen hiervoor hetzelfde dichtte (Ps. 18:34).

Oude Sporen 2015

